

Lebedeva Hanna. Rendering of Euphemisms in Ukrainian Translations of W. Shakespeare's "Othello. The Moor of Venice" (by V. Scherbanenko, P. Kulish, I. Steshenko). The article presents an insight into Ukrainian versions of Shakespeare's "Othello. The Moor of Venice" translated by V. Scherbanenko, P. Kulish, I. Steshenko that were analyzed through the prism of semiotics. Semiotics is considered as an effective tool for analyzing texts, in particular dramatic. The relevance of semiotics for drama translation can be explained by the fact that drama as a genre combines at least two different codes – literary and theatrical. Thus, its ability to discern shades of meanings of signs and codes in different (sometimes unexpected) contexts gives impetus to new interpretations of conventional linguistic units, and, consequently, to the emergence of new translations. The analysis of the tragedy revealed W. Shakespeare's exceptional focus on the use of ambiguous language units. Contrasts of meanings of such units are pragmatically exploited by the playwright to convey special messages to the recipient. In semiotic terms, ambiguous language units to which the author attaches great importance are referred to as "semiotically charged". Thus, it was determined that semiotically charged units are actualized in the tragedy in a form of euphemistic substitutions or euphemisms. The comparative analysis of translations of euphemistic substitutions includes an insight into translation strategies implemented by translators (V. Scherbanenko, P. Kulish, I. Steshenko) to render semiotically charged units in the target language.

Finally, it can be inferred from the article that while rendering euphemisms, translators resort to such strategies as compensation, semantic development of the original euphemism in the target language, omission, substitution.

Key words: drama translation, Shakespeare, semiotics, euphemism, linguistic unit, meaning.

УДК 811.161.2'06'373.7'42:82-3

Олена Левченко, Наталія Лотоцька

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ФРАЗЕОЛОГІЗМ ТА КОЛОКАЦІЯ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ (НА МАТЕРІАЛІ КОРПУСУ ТЕКСТІВ РОМАНА ІВАНІЧУКА)

Статтю присвячено дослідженню понять *фразеологізм* і *колокація* в сучасному мовознавстві. Необхідність диференціації цих понять зумовлена тим, що одні науковці ототожнюють ці терміни, вважаючи їх синонімічними, а інші твердять про відсутність цілковитої ідентичності між ними. Мета розвідки – описати та проаналізувати підходи до розуміння понять *фразеологізм* та *колокація* в лінгвістичних студіях. У процесі дослідження здійснено огляд наукових робіт, присвячених проблемі сполучуваності, фразеологізмів та колокацій. Зроблено висновок про те, що сполучуваність лексичних одиниць належить вивчати на базі корпусів текстів (КТ), оскільки під час побудови тексту значну роль відіграють не традиційно визначені ізольовані лексичні елементи, а регулярно відтворювані синтагматичні структури. У розвідці представлено трактування згаданих вище термінів у лінгвістичних словниках, наукових доробках вітчизняних та зарубіжних учених, узагальнено їхні визначення, простежено критерії розмежування цих понять. Підсумовано, що *фразеологізм* – це сполучення двох та більше слів, лексично неподільна і стійка, семантично цілісна і синтаксично неподільна, відтворювана й ідіоматична конструкція; *колокація* – це звичне асоціювання слова, яке ґрунтується на ймовірності появи тих чи тих комбінацій лексичних одиниць із незначним семантичним навантаженням на відміну від фразеологізму. У сфері корпусної лінгвістики під колокацію розуміють як сполучення слів, що трапляються в тексті частіше поряд, ніж за випадковою вірогідністю окремо. Зазначено, що поняття «колокація» нині широко застосовується в корпусній лінгвістиці, оскільки ці мовні одиниці дуже поширені в лексико-семантичній системі й вживаються за строгими правилами комбінаторики. З'ясовано, що фразеологізмам властива ідіоматичність і метафоричність, тим часом колокації займають проміжну ланку між фразеологізмами і вільними словосполученнями відповідно до їхньої внутрішньої семантичної структури. У дослідженні наведено приклади цих понять на матеріалі корпусу текстів Р. Іванічука. Зауважено, що вивчення мовної палітри письменника за допомогою фразеологізмів та колокацій автора дасть змогу описати лексичний арсенал, властивий його ідіолекту, що, своєю чергою, уможливить ідентифікацію його текстів серед інших.

Ключові слова: сполучуваність, фразеологія, фразеологізм, колокація, корпус текстів, колокат, нод.

Постановка наукової проблеми та її значення. Стрижневими поняттями дослідження є терміни *колокація* і *фразеологізм*. Необхідність диференціації цих понять у сучасному мовознавстві зумовлена тим, що одні науковці ототожнюють ці терміни, вважаючи їх синонімічними, знаходячи більше спільного, ніж відмінного між цими мовними знаками [7; 26]; натомість інші вчені [8; 14; 20; 23; 28; 33] стверджують, що *колокаціям* і *фразеологізмам*

властиві спільні риси, але немає повної ідентичності, «колокації займають проміжне місце в системі мови між фразеологією і лексикологією» [33, с. 20].

Формування фразеології як сфери лінгвістичних досліджень пов'язують з іменами Ш. Баллі, В. Виноградова. [6; 32].

Окремі загальнотеоретичні аспекти колокацій як прояву сполучуваності були об'єктом дослідження лінгвістів ще на початку ХХ ст. З появою робіт Дж. Фьорза зароджується теоретичне дослідження явища колокації й традиція вивчення цього поняття в різних аспектах. Аналіз фахової літератури показує, що основи теоретичних інновацій в концепції колокації закладено працями Дж. Синклера [26]. Ш. Еверт, В. Левицький, М. Стаббс та ін. [13; 20; 27] застосовують квантитативні методи для вивчення параметрів сполучуваності, досліджуючи колокації за допомогою статистичних показників. Проблемі вилучення колокацій із текстового масиву й установленню критеріїв їхньої ідентифікації присвячено розвідки Т. Бобкової, М. Хохлової, В. Захарова та ін. [8; 17; 35]. Зацікавленість аналізом високочастотних стійких синтагматичних послідовностей – колокацій пояснюється затребуваністю інформації про стійкі сполуки для розв'язання різних прикладних завдань: укладання словників, тезаурусів, баз даних, автоматичного аналізу тексту, машинного перекладу, інформаційно-пошукових систем, зокрема потреби розв'язання завдань автоматичного аналізу тексту [8, с. 18]. Саме цим зумовлено актуальність дослідження.

Мета статті – описати та проаналізувати підходи до розуміння понять *фразеологізм* та *колокація* в сучасному мовознавстві. **Завдання дослідження** – дати робочі, застосовні для аналізу ідіолекту, визначення термінів *фразеологізм* та *колокація*; простежити їхні спільні та відмінні риси; визначити особливості їхнього вживання; розглянути термін *колокація* в аспекті корпусного підходу; навести приклади цих понять на матеріалі корпусу текстів Р. Іваничука.

Методи та методики дослідження. Під час побудови тексту значну роль відіграють не традиційно значені ізольовані лексичні одиниці, а регулярно відтворювані синтагматичні структури – готові фрази [26, с. 60]. Подібно до простих слів означені структури зберігаються в пам'яті мовців як цілісні утворення, і є важливим джерелом інформації і про мову, і про навколишній світ [13, с. 15].

Корпуси текстів (КТ) є надійним матеріалом для статистичного аналізу будь-яких мовних або мовленнєвих одиниць, здатних виявити, які слова сполучаються з досліджуваною лексичною одиницею, у який спосіб, як часто це відбувається і що можна очікувати від випадкового розподілу [8, с. 20].

У світовій лінгвістиці поряд із національними корпусами все частіше з'являються корпуси текстів конкретних письменників. КТ конкретного автора дає змогу вивчати ідіолект письменника в цілісності. Створення корпусу творів Р. Іваничука, на нашу думку, стане важливим поступом у розробленні корпусу української мови, а також важливим джерелом для дослідження творчості цього письменника, оскільки КТ й інструментарій корпусної лінгвістики дають змогу виявити й суттєво розширити лексичний фонд стійких словосполук різного типу й особливості їх використання [35].

Результати та дискусії. Об'єктом вивчення традиційного мовознавства довгий час було слово. Завдяки працям Ф. де Сосюра науковий інтерес змістився зі слова на синтагматичні зв'язки. Свого часу Ш. Баллі [6] зазначав, що в мовленні слово не є ізольованою одиницею, а через асоціації завжди комбінується з іншими словами [6, с. 67].

Сполучуваність слова – «його здатність вступати з іншими словами у сполучення за певними синтаксичними моделями, які залежать від лексико-граматичних характеристик та семантичних підкласів слова для виконання певних номінативних і комунікативних завдань» [18]. Належить зазначити, що у словнику лінгвістичних термінів *валентність* і *колокація* є синонімами до терміна *сполучуваність* – «звичне асоціювання з іншими словами» [21, с. 28], «здатність слова створювати навколо себе певні вільні позиції, потенційну сполучуваність» [21, с. 24].

Відомо, що комбінації слів мають різний ступінь стійкості зв'язку між компонентами. Залежно від значення цього показника словосполук можна визначити як стійкі або нестійкі комплекси що, своєю чергою, дає змогу виокремити: фразеологізми або ідіоми (*бити байдиди*), колокації або невільні словосполуки (*песимістичний настрій, абсолютний спокій*), вільні словосполуки (*круглий м'яч, говорити голосно*).

У статистичній лінгвістиці використовують показники асоціації (MI-score, t-score и log-likelihood та ін.) для обчислення ступеня близькості між компонентами. Такий підхід ґрунтується на знаходженні n-грам (біграм або триграм тощо) у межах заданого діапазону, тому важливим критерієм під час дослідження сполучуваності є контекст.

Сьогодні існує принаймні два основні підходи до розуміння фразеології. Представники вузького підходу [24; 29; 32] до фразеологічного фонду відносять фразеологічні зрощення і єдності – «стійкі структурно-семантичні сполучення слів, значення яких не виводяться зі значень його компонентів, і які виконують функцію окремого члена речення» [32], і фразеологічні словосполуки – «стійкі у вживанні словосполуки, що складаються зі слів з вільним та фразеологічно зв'язаним значенням [34, с. 194]. Прихильники широкого підходу [1; 4; 19; 25] до фразеологічного арсеналу залучають також прислів'я, приказки, крилаті вислови, штампи, кліше, етикетні формули, каламбури, складені терміни тощо.

Наприклад, О. Ахманова трактує фразеологізм як «словосполуку, у якій семантична монолітність (цілісність номінації) переважає над структурною роздільністю складових його елементів» [2, с. 503–504]; М. Аліференко – «нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов'язаний фраземотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів» [31, с. 708]; С. Єрмоленко – «лексично неподільне, стійке у своєму складі, цілісне за значенням сполучення слів, що відтворюється в мові» [34, с. 194].

Належить зазначити, що ФО, незважаючи на свою структурну побудову і відповідність структурних моделей побудови граматичним моделям вільних словосполук, відрізняються від них семантичною цілісністю, ідіоматичністю, своєрідністю значення цілого порівняно зі значеннями його компонентів, що виникає в результаті їхнього повного або часткового переосмислення. До того ж фразеологізми є джерелом образності та емоційності, завдання яких увиразнити авторську мову та мовлення персонажів, індивідуалізувати оповідь, утілити ідеї митця, відобразити мовну картину автора у вигляді стійких узуальних висловів та словосполук. Отже, *фразеологізм* розумітимемо як сполучення двох та більше слів, лексично стійку, семантично цілісну, синтаксично неподільну, відтворювану й переважно експресивну конструкцію.

У сучасній лінгвістиці часто послуговуються поняттям *колокація*. У науковий обіг цей термін увів Дж. Р. Фьорз у межах британського контекстуалізму. Згодом у межах контекстно-орієнтованого підходу дослідження колокацій [9; 14; 22; 23] цей термін застосовували до частотних синтагматичних комбінацій слів, навіть до таких, між якими немає особливих семантичних зв'язків. Зараз таке розуміння цього поняття характерне для досліджень із корпусної лінгвістики і лексикографії. Однак належить зауважити, що прихильники семантико-синтаксичного підходу [1; 15; 16; 26] стверджують, що *колокації* є комплексними семантико-синтаксичними одиницями, яким властива семантична, синтаксична й дистрибутивна регулярність.

Проаналізуємо відомі визначення терміна *колокація*: типове оточення слова, зі семантичним зв'язком між її компонентами [14]; особливе семантичне поєднання слів (бази і колоката) [16]; «сумісна поява двох одиниць у тексті у специфічному оточенні» [26, с. 324]; «синтагматична асоціація лексичних одиниць, яку можна виміряти, буквально, як імовірність, що трапиться n, якщо віддаляти від одиниці x одиниці a, b, c» [15, с. 258]; стійкі неідіоматичні фрази і конструкції [7]; «звичне асоціювання слова з іншими словами в реченнях, [...] що визначається як «новий спосіб аналізу синтагми, який ґрунтується на лексичній очікуваності користувачів мови стосовно ймовірності появи тих чи тих комбінацій лексичних одиниць, які творять разом синтагму» [21, с. 28].

О. Ахманова розмежовує колокації і фразеологізми, стверджуючи, що між фразеологічними одиницями й вільними словосполуками існує очевидний зв'язок, останні є основою для утворення фразеологізмів різних видів, які подібні до структури вільних словосполук [1, с. 166]. І. Дементьєва стверджує: «як одиниця мови колокація є лексико-семантичним різновидом словосполуки, що відповідно до внутрішньої семантичної структури міститься між вільним і фразеологічним поєднанням» [12]. А. Багарян називає колокації вільними словосполуками, основною ознакою яких є вплив першого елементу на передбачуваність і ймовірність появи наступних слів, в той час як фразеологічні сполучення є об'єднаними і взаємозалежними елементами [5]. М. Владацька зазначає, що «колокації займають проміжне положення в системі мови, на межі фразеології і лексикології» [33, с. 20]. А. Коуї наголошує на неметафоричному характері колокацій, що й відрізняє їх від фразеологізмів, яким властивий високий ступінь метафоричності [10]. Колокація – це не випадкове сполучення двох і більше одиниць, що характерне для мови загалом, і для текстів певного типу або навіть для (під)вибірки текстів, тим часом як фразеологізм – це «лексично неподільне, стійке у своєму складі, цілісне за значенням сполучення слів, що відтворюється в мові і, зазвичай, має форму словосполуки» [34, с. 194].

Аналіз визначень колокацій дає змогу констатувати наявність певних спільних ознак між колокаціями і фразеологізмами, але відсутність повної ідентичності.

Критерії розмежування колокацій та фразеологізмів

Колокація	Фразеологізм
Неідіоматичність, пряме значення словосполуки.	Ідіоматичність, переносне значення словосполуки, відтворюваність.
Неможливість заміни одним словом.	Синонімічна заміна словосполуки.
Кожний елемент словосполуки є незалежним.	Не розчленовуються, виступають як один елемент.

Отже, колокація – це звичне асоціювання слова, яке ґрунтується на ймовірності появи тих чи тих комбінацій лексичних одиниць, які утворюють словосполуку, і має менше семантичне навантаження, ніж фразеологізм. Ми приєднуємося до дослідників, на думку яких, фразеологічні сполучення та колокації мають більше відмінного, ніж спільного.

Що ж до корпусної лінгвістики, то завдяки роботам Дж. Синклера було відкрито шлях до нового розуміння словосполуки загалом і сформульовано теоретичні засади *корпусного підходу* вивчення колокацій, прихильниками якого є Дж. Синклер, Н. Дарчук, Т. Бобкова, Г. Ситар. Відповідно до цього підходу *колокації* – це сполучення слів, що трапляються в тексті частіше поряд, ніж за випадковою вірогідністю окремо [17, с. 115–116]. Це означає, що лексична одиниця набуває певного сенсу не ізольовано, а лише в контексті, оскільки значення зумовлюється колокатами – релевантними словами. У такий спосіб формування певного лексичного значення є результатом колокації – поєднання слів у даному контексті, регулярно повторюваному в корпусі текстів [30, с. 137–138].

З появою електронних корпусів виникає необхідність статистичного опрацювання великих обсягів текстів, тобто застосування *корпусно-статистичного підходу* [8; 11; 17; 20; 28], базованого на аналізі статистичної зв'язності.

У корпусній лінгвістиці поняття *колокація* розуміють як статистично стійку словосполуку, поєднання якої передбачуване. Колокації – це мовні одиниці мови, що поширені в лексико-семантичній системі, проте вживаються за строгими правилами комбінаторики й реалізують свій потенціал у процесі утворення мовних конструкцій.

Як відомо, фразеологізми та колокації є однією із значущих характеристик мовної особистості. Проаналізуємо приклади вживання фразеологізмів та колокацій в текстах Р. Іваничука. Наприклад: (1) *Різка підвів голову один із дервішів, зателіпалася срібна серга у вусі,*

він підійшов до меддаха Омара, зарослий і босий, смиренні **очі зайшли гнівом**. [Р. Іваничук. Мальви]; (2) Владек чекав і хвилювався. Намагався бути спокійним, але по тілу **пробігав дрозж**, перехоплювало віддих. [Р. Іваничук. Край битого шляху]; (3) Рідне мені все, що українське, і я готовий **покласти голову** за свій народ, за його звичаї. [Р. Іваничук. Орда]; (4) Ми вже тоді відчували, що **українська нація**, зокрема інтелігенція, схильна передовсім до красномовства і мрійництва, до зарозумілої заспокоєності й телячого оптимізму. [Р. Іваничук. Бо війна війною]; (5) А чей не мусили ми **ставати ворогами**, могли об'єднати ваші і наші національний потенціал в боротьбі проти спільного ворога, яким є Німеччина і Москва. [Р. Іваничук. Вогненні стовпи]; (6) На Бальзаміна?! – вигукнув Сухоровський і, не стримавшись, **голосно зареготав**. [Р. Іваничук. Вода з каменю]

У реченнях (1–3) словосполучки *зайти гнівом*, *пробігає дрозж*, *покласти голову* є прикладом фразеологізмів, вони семантично й структурно цілісні, образні й експресивні: *пробігає дрозж* – тремтіти від хвилювання, нервового напруження; *зайти гнівом* – сильно розсердитися; *покласти голову* – загинути в боротьбі. Автор за допомогою стійких висловів увиразнює мовлення персонажів, відображає свої інтенції та ідеї.

Речення (4–6) мають у своєму складі колокації: *українська нація*, *ставати ворогами*, *голосно зареготав*. Ці конструкції відображають звичне асоціювання слова, мають неідіоматичний характер, їхнє поєднання в тексті передбачене контекстом.

Структура колокацій представлена залежними зв'язками між компонентами словосполучки: основного елемента (нода) і залежного (колоката). Колокації можуть мати кілька варіантів колокатів, що належать ноду, до того ж зв'язок між нодом і колокатом досить гнучкий [26], їм властива умовність. Наприклад, *нація українська*, *етнічна*, *політична*; *ставати ворогами*, *друзями*; *голосно*, *раптово зареготати*. Ноду і колокату властива семантична самостійність і відсутність лексикалізації словосполучки. Ці критерії заперечують семантичну цілісність й ідіоматичність, характерних фразеологізмам.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. З аналізу дефініцій *фразеологізм* та *колокація* можна стверджувати, що обидва феномени мають вигляд словосполук, однак фразеологізму властива семантична цілісність, структурна неподільність, метафоричність. Колокація як конструкція має структуру вільної словосполучки, підпорядкованої цілісності значення вислову, їй властива регулярність уживання у контексті, ця словосполучка трапляється в тексті частіше поряд, ніж за випадковою вірогідністю окремо. Відповідно, фразеологізми мають найвищий ступінь зв'язку, тимчасом як колокації займають проміжну ланку між фразеологізмами і вільними словосполучками відповідно до їхньої внутрішньої семантичної структури.

Подальші дослідження фразеологізмів і колокацій, наявних у текстах того чи того автора, дасть змогу виявити низку характеристик мовної особистості, які, своєю чергою, необхідні для ідентифікації текстів.

References

1. Akhmanova, O. 1957. *Ocherki po obshchey i russkoy leksikologii*. M.: Prosveshcheniye.
2. Akhmanova, Ol'ga Sergeyevna. 2007. *Slovar lingvisticheskikh terminov*. Izd. 4-e, stereotipnoye. M.: KomKniga.
3. Alefirenko, M. F. 1984. "Problema frazeologichnogo ravnnya movy". *Movoznavstvo* 5: 42–47.
4. Arkhangel's'kiy, V. A. 1964. *Ustoychivyye frazy v sovremennom russkom yazyke: osnovy teorii ustoychivyykh fraz i problemy obshchey frazeologii*. Rostov-na-Donu.
5. Bagaryan, A. A. 2004. *Metodika rasshireniya kollokatsionnoy osvedomlennosti studentov yazykovykh fakul'tetov*. PhD diss. Tambov.
6. Bally, Ch. 1909. *Traité de stylistique française*. Heidelberg.
7. Benson, M. 1985. *Collocations and idioms*. Robert Ilson (ed.). Dictionaries, lexicography and language learning. Oxford. 61–68.
8. Bobkova, T. V. 2014. "Teoretyko-metodolohichni pidkhody do vyvchennya kolokatsiy". *Visnyk Kyivskoho nats. linhv. un-tu. Seriya: Filolohiya* 17(2): 14–22.
9. Coseriu, E. 1967. *Lexikalische Solidaritäten. Strukturelle Bedeutungslehre*. Darmstadt. 239–253.
10. Cowie, A. 1981. *The Treatment of Collocations and Idioms in Learner's Dictionaries*. Applied Linguistics. Vol. II(3): 223–235.

11. Darchuk, N. P. 1976. "Statystychni kharakterystyky leksyky yak vidobrazhennya struktury tekstu". *Movoznavchi studiyi*. K.: Naukova dumka.
12. Dement'yeva, I. E. Tabanakova, V. D. 1999. "Kollokatsiya kak sredstvo semantizatsii slova v angliyskom slovare". *Language and Literature*.
13. Evert, S. 2004. The Statistics of Word Co-occurrences: Word Pairs and Collocations. PhD diss. IMS: University of Stuttgart (Published in 2005): 353 p. Free PDF available from <http://purl.org/stefan.evert/PUB/Evert2004phd.pdf>
14. Firth, J. R. 1957. *Modes of Meaning. Papers in Linguistics 1934-1951*. London: Oxford University Press. 190–215.
15. Halliday, M. A. K. 1961. *Categories of the theory of grammar*. Word (17/3): 241–292.
16. Hausmann, F. J. 2004. *Was sind eigentlich Kollokationen?* Wortverbindungen – mehr oder weniger fest. Berlin. 309–334.
17. Khokhlova, M. V. 2010. "Issledovanie leksiko-sintaksicheskoy sochetaemosti v russkom yazyke s pomoshchyu statisticheskikh metodov (na baze korpusov tekstov)". PhD diss. Saint Petersburg: Saint Petersburg State University.
18. Kocherhan, M. P. 1980. *Slovo i kontekst (Leksychna spoluchuvannist i znachennya slova)*. Lviv: Vyshcha shkola.
19. Kunin, A. V. 1986. *Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazyka*. Moskva.
20. Levitskiy, V. V. 2006. *Semasiologiya*. Vinnitsa: NOVA KNYGA.
21. Levits'kiy, V. V., Oguy, O. D., Kiyko, S.V., Kiyko, Yu.Ye. 2000. *Aproksimativni metodi vivchennya leksichnogo skladu*. Chernivtsi: Ruta.
22. Palmer, H. E. 1933. *Second Interim Report on English Collocations*. Tokyo: Kaitakusha.
23. Porzig, W. 1973. *Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen*. Schmidt, L. (ed.): *Wortfeldforschung. Zur Geschichte und Theorie des sprachlichen Feldes*. Darmstadt. 78–103.
24. Selivanova, O. O. 2004. *Narysy z ukrayinskoyi frazeolohiyi (psykhokohnityvnyy ta etnokulturnyy aspekty): monohrafiya*. Kyiv; Cherkasy.
25. Shanskiy, N. M. 1985. *Frazeologiya sovremennogo russkogo yazyka*. M.: Vysshaya shkola.
26. Sinclair, J. 1991. *Corpus. Concordance and Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
27. Stubbs, M. 1995. "Collocations and semantic profiles: On the cause of the trouble with quantitative studies". *Functions of Language* (1): 23–55.
28. Sytar, H. V. 2017. *Syntaksychni frazeolohizmy v rozrizi konstruksiyovyi hramatyky: monohrafiya*: [nauk. i vidp. red. A. P. Zahnitko]. Vinnytsya: TOV «Nilan-LTD».
29. Teliya, V. N. 1996. *Russkaya frazeologiya. Semanticheskii, pragmaticheskii i lingvokulturologicheskii aspekty*. M.: Shkola «Yazyki russkoy kultury».
30. Teubert, W. 2009. *Linguistique de Corpus: un Alternative*. Semen. Besanion: PUFC (27): 130–152.
31. *Ukrainska mova: Entsyklopediia*. Kyiv: Vyd-vo "Ukrainska entsyklopediia" im. M. P. Bazhana, 2004.
32. Vinogradov, V. V. 1977. *Leksikologiya i leksikografiya*. Moskva.
33. Vlavatskaya, M. V. 2011. "Ponyatiya kollokatsii i kolligatsii v diakhronicheskom rassmotrenii". *Aktualnyye problemy filologii i metodiki prepodavaniya inostrannykh yazykov*. Novosibirsk: Izd-vo NGPU 19–26.
34. Yermolenko, S. Ya. 2001. *Ukrayinska mova: korotkyy tlumachnyy slovnyk linhvystychnykh terminiv*. K.: Lybid.
35. Zakharov, V. P. 2015. "Sochetayemost cherez prizmu korpusov". *Kompyuternaya lingvistika i intellektualnyye tekhnologii*. Moskva. 14(21), 1: 667–682.

Левченко Елена, Лотоцкая Наталья. Разграничение понятий *фразеологизм* и *коллокация* в современном языкознании (на материале корпуса текстов Р. Иванычука). Статья посвящена исследованию понятий *фразеологизм* и *коллокация* в современном языкознании. Необходимость дифференциации этих понятий обусловлена тем, что одни ученые отождествляют эти термины, считая их синонимами, а другие утверждают об отсутствии полной идентичности между ними. Цель исследования – описать и проанализировать подходы к пониманию понятий *фразеологизм* и *коллокация* в лингвистических исследованиях. В процессе исследования осуществлен обзор научных трудов, посвященных проблеме сочетаемости, фразеологизмов и коллокаций. Сделан вывод о том, что сочетаемость лексических единиц стоит изучать на базе корпусов текстов (КТ), поскольку при построении текста важную роль играют не традиционно определены изолированные лексические элементы, а регулярно воспроизводимые синтагматические структуры. В статье представлены толкование вышеуказанных терминов в лингвистических словарях, научных исследованиях отечественных и зарубежных ученых, обобщенно их определения, прослежены критерии разграничения этих понятий. Обобщено, что фразеологизм – это сочетание двух и более слов, лексически стойкая, семантически целостная и синтаксически неделимая, воспроизводимая и идиоматическая конструкция; коллокация – это обычное ассоциирования слова, основанное на вероятности появления тех или иных комбинаций лексических единиц с небольшой семантической нагрузкой в отличие от фразеологизма. В работе приведены примеры этих понятий на материале корпуса текстов Р. Иванычука. Выяснено, что фразеологизмам присущи идиоматичность и метафоричность, коллокации занимают место между фразеологизмами и свободными словосочетаниями в соответствии с их внутренней семантической структурой. Указано, что понятие «коллокация» сейчас нашло широкое применение в корпусной лингвистике, поскольку эти языковые единицы широко распространены в лексико-семантической системе и используются по строгим правилам комбинаторики. Замечено, что исследования языковой палитры писателя с помощью фразеологизмов и коллокации

автора позволит описать лексический арсенал, присущий его идиолекту, что в свою очередь позволит идентификацию его текстов среди других.

Ключевые слова: сочетаемость, фразеологизм, фразеология, коллокация, корпус текстов, коллокат, нод.

Levchenko Olena, Lototska Natalya. Distinction Between Idiom and Collocation in the Modern Linguistics (Based on the R. Ivanychuk's Corpus Text). The article deals with the study of the concepts *idiom* and *collocation* in modern linguistics. The need for the differentiation of these concepts is due to the fact that some scientists equate these terms, others insist on the absence of an entire identity between them. The main purpose of the research is to describe and analyze the approaches to understanding *idiom* and *collocation* in linguistic studies. The paper includes a review of scientific works on the problem of connectivity, idiom and collocation. The study of the connectivity of lexical units should base on the corpus texts, because regularly regenerated syntagmatic structures play a significant role in the text construction. The article presents the definition of the above-cited terms in the linguistic dictionaries, scientific works of national and international scientists, the synthesis of determinations, the criteria of their distinction. It is concluded that idiom is a combination of two or more words, it is lexically stable, semantically integral and syntactically indivisible, reproducible and expressive construction; collocation is a word association, which is based on the probability of the appearance of certain combinations of lexical units with low semantic meaning in contrast with idiom. The combinatory ability of language units, collocability, is one of the linguistic laws. In corpus linguistics collocation is the word combination used in the text together more often, than used at random probability separately. Many modern authors and most of corpus linguists understand collocations as statistically determined set phrases. Idioms are characterized by expressive and metaphorical nature, meanwhile collocations due to their internal semantic structure are placed between idioms and free word combinations. The article presents examples of idioms and collocations on the basis of R. Ivanychuk's corpus texts. In consequence of the research it is noted that the author's vocabulary research based on the above-cited concepts will allow to describe the lexical arsenal of writer's idiolect and will make possible to identify his texts among others.

Key words: connectivity, phraseology, idiom, collocation, corpus texts, collocate, node.

УДК 811.111.81'42

Ірина Лесик, Олена Галапчук-Тарнавська

СПЕЦИФІКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІРОНІЇ В СУЧАСНОМУ БРИТАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

У статті досліджено процес іронізації в політичному дискурсі як прояв загальних установок постмодерністської самосвідомості. З'ясовано, що феномен іронії в політичному дискурсі є моделлю сучасного світосприйняття політичних реалій як семантично неоднозначних, інтертекстуальних, культурно зумовлених компонентів постмодерністської мультимедійної картини світу. Погляд на іронію як синтез ідеологічного процесу і лінгвістичного явища дав змогу описати специфіку механізму функціонування іронії в британському політичному медіа-дискурсі. Іронія може реалізовуватися лінгвістичними засобами всіх мовних рівнів за умови їх вживання в контекстах, які несуть смислову двозначність. Серед стилістичних засобів створення іронічного смислу в англomовному політичному дискурсі переважно вживаються метафори, перифрази, парадокси, доведення до абсурду. Значущою рисою сучасного політичного дискурсу є іронія цитатного й алюзивного типів. Різного виду цитати, алюзії, ремінісценції, що є своєрідними «текстами в тексті», розширюють інтертекстуальну рамку політичної статті й функціонують як механізми реалізації іронії. У британському політичному медіа-дискурсі інтенсивність іронічної насмішки може бути різною: її ступінь коливається від легкої, дружньої та доброзичливої до злої, уїдливої, саркастичної. Ступінь насмішки залежить від емоційної насиченості критики, яку передає іронія.

Ключові слова: політичний дискурс, постмодерністська мультимедійна картина світу, іронія, іронічний смисл, стилістичні засоби.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній політичній комунікації помітна виразна тенденція до використання емоційної та експресивної мови. Ця тенденція зумовлена ключовим завданням учасників політичної комунікації, яка полягає не в простій передачі певного обсягу фактичної інформації, а в передачі власної моделі сприйняття політичних реалій і в здійсненні максимального впливу на свідомість адресата. З цього, своєю чергою, випливає особлива роль у сучасних політичних текстах іронії як засобу формування відповідного емоційного фону і ставлення до політичних фактів, явищ, подій та діячів.